

veřejnost. V obojím případě nutno vycházeti z různých předpokladů. Pro školu samu není k umělecké výchově obrazové galerie nevyhnutelně zapotřebí. — Příroda bude prvním a hlavním činitelem při rozumné výchově umělecké, bude bystřit a tužit smysly a učit duši radosti. Příroda budiž východiskem umělecké výchovy; ona může vychovati i odborný smysl barevný, naučí-li se dítě pozorovat na příklad barvy květin, oblohy, vod, země, vzduchu, obzorů. Jen tak beze všeho zavéstí děti před spoustu obrazů historických i náboženských, žánrů, panoramat Prahy, plastik, podobizen politických veličin, různé techniky, různého stáří, reprodukce, pojetí, sujetů, i kdyby to všechno bylo výborné kvality a přísně vybrané, způsobí zmatek u 13–14letého venkovského dítěte. Každý obraz má svou individuální řeč, vůni, barvu, rod, vyznání víry — a tomu všemu rozuměti, to chápati, slovem mluví z toho *umělecký* požitek může jen dospělý na základě vyšších schopností rozumových, představ asociálních a citových zkušeností živočichů. A když již obrazy pro děti, tedy obrazy pokud možno *primitivistické*, které podávají veliké a základní city nebo linie lidského života a barvy nelomené: umění *diferencované* jest uměním pro dospělého kulturního člověka. Ledabyly upozorňování a hromadné vodění dětí před obrazy a příležitostné kázání autority učitelské jest bezúčelné, ano škodlivé.

V učitelských časopisech píše se nyní mnoho o výchově umělecké, ale kůň sedlá se často od ocasu: začíná se obrazy, tedy čímsi velmi jemným, složitým, choulostivým a vzdáleným. Málo nalezneme referátů o vycházkách do přírody, málo studií o vlivu přírodní krásy na dítě, studií, pokud dítě může vycítiti náladu krajinnou, výkladů o architektuře místní, staré i nové; úvah o tom, pokud a jak prohlubovati přírodopis, zeměpis, dějepis, češtinu, tělocvik, kreslení, zpěv ve smyslu umělecké výchovy, málo návrhů o výzdobě školy květinami, o uměleckých knížkách obrázkových, o divadle loutkovém, o hrách a zábavných večerech pro děti atd.

Veliké jest nebezpečí, aby při tak zvané umělecké výchově neupadlo se v pedantism nebo ve snobism, abychom se neopíjeli a neklamali prázdnými slovy.

I při umělecké výchově bude třeba postupovati od bližšího k vzdálenějšímu, od prostšího k složitějšímu; bude třeba nepřetěžovati vnímavosti dětské a věsti si střídme a účelně. A bude především třeba, aby učitel sám měl srdce umělecké a ducha uměleckého, aby umění opravdu rozuměl a byl pln horoucí sdílné lásky k němu — požadavek to, který za dnešního stavu mohou naplniti jen učitelé velmi řízení a nevšedně nadaní v tomto směru. Jeť vůbec dnes mezi vzdělanstvem pravé lásky a pravého pochopení a cítění uměleckého velmi málo — mnohem méně, než se obvykle soudívá.

Malíři spisovatelé

Do Hlídky Času napsal nedávno p. Jaroš článek Emancipace výtvarníků od literátů. Vyšla totiž asi dvě nebo tři čísla Volných směrů, do nichž napsali výtvarníci po kritickém článku. Pan Jaroš vítá to jako novou epochu naší umělecké kritiky výtvarné; výtvarníci mají dost již literátů, kteří jim nemají co povědět nebo je matou svou filosofií; výtvarníci naučí nás spisovatele teprve dívat se na umění, otevrou nám oči; vždyť beztak jedině cenné, co se řeklo o výtvarném umění, vyšlo od výtvarníků, od Leonarda da Vinci, Dürera, Gauguina...

Rozumná srdečná láska stává se v Čechách, zdá se, pohádkou; moderní Čech neumí nikoho milovat touto láskou; všecko, co dovede, jest jen rozmazlovat jedny opičí láskou pochlebničkou a urážet druhé neomaleností. Česká opičí láska zhlédla se v poslední době na Mánese; není to žádné individuum, nýbrž spolek, a láska k osobám alegorickým jest mnohem pohodlnější a příjemnější než k osobám fyzickým. Co dělá Mánese, všecko jest ohromné a ovšem, co dělá dnes, jest ohromnější, než co dělal včera: vrší stále jen Ossu na Pélion...

Proti stanovisku p. Jarošovu dá se namítnout mnoho zásadního. Delacroixe, Maneta a Rodina na př. pochopili básníci a literáti mnohem dříve než jejich kolegové: ti krčili nad nimi ještě „odbornicky“ nosem, když dávno již literáti vyčetili a řekli jejich tvůrčí sílu a velikost. Odbornictví technické nezbystruje vždycky jen zrak, také jej často kalí a právě před zjevy, při nichž duch pohlcuje a stravuje hmotu. Rozumí se, že co pověděli o svém umění velicí mistři, ať staří, ať moderní, jest na výsost cenné — ale pro nás zní otázka konkrétně, byť trochu choulostivě, přišli-li do Volných směrů Leonardové a Whistlerové... Ostatně mnoho z toho, co řekli o svém umění velicí mistři, má platnost jen *pro ně*: i jejich odpory a nechápání je charakterisují, jsou nutným důsledkem jejich výsostné osobnosti. Napodobí-li tuto metodu menší výtvarníci, jest patrné její nebezpečí příliš jasně, tak jasně, že v Německu, kde se rozmohlo psaní výtvarníků, jest slyšet často již hlasy proti němu, a hlasy velmi závažné a významné. A strach z filosofování o umění a v umění jest pošetilý předsudek specificky český: v cizině ho neznají. Tam ani výtvarníci nebojí se myšlení a myšlenky a učí se myslit zcela metodicky a abstraktně; žádný myslivý člověk nebojí se myšlenky cizí; ať správná, ať vadná, může mu vždycky prospět; i chybná myšlenka cizí může jej poučit a orientovat, třebaš nepřímou. Byla v tom zvláštní ironie náhody, že nedlouho po článku p. Jaroše přišel do Prahy Bourdelle a doporučoval českým umělcům studium Descartesova Discours de la méthode, tedy knihy zcela abstraktní a zdánlivě zcela cizí všemu výtvarnictví.

Ostatně co posud napsali výtvarníci do Volných směrů, nejsou žádné kritické záznaky. Naopak octl se tam i mnohý truism, který bude později lidem směšný, tak na př. doporučuje-li pan Jiránek umělci „odvahu k upřímnosti“ a píše-li: „Umění jest dnes téměř již jediná forma, kde jest nejen dovoleno, nýbrž přímo nutno podati se zcela upřímně a otevřeně.“ Nu, po mém názoru jest *v celém životě* nutno býti upřímným, ač chceš-li být čestným, ale právě v umění upřímnost mnoho člověku nepomůže. Upřímnými byli i Liebscherové a tisíce jiných mediokrit — podávali opravdu otevřeně sebe — a přece zakrýváme si dnes před jejich dily zrak a odvracíme od nich tvář. A stejně rozhodně odvrátí se budoucí lidé i od mnohého dnešního modernisty; čerta pomůže mu jeho otevřenost a upřímnost; právě pro ni budou možná od něho utíkat. Umělci jest třeba jen jednoho: veliké, bohaté, dobrými tvůrčími genii zalidněné duše; má-li ji, může býti upřímným; nemá-li ji, jeho upřímnost zjeví jen jeho vnitřní chudobu a odhalí ji budoucím.

Chci tím říci jen jedno. Až vlna dnešního levného enthusiasmu pro spisující malíře opadne, uvídí se, že i malíři právě jako literáti psali o umění prázdné povídání, předsudky a nedorozumění — snad jiného způsobu, ale proto stejně marné a pošetilé.